

nyüzgő étellel, amit itt teremtett, a látvánnyal, ami köröskörül és a mészeségben feltárul. Mert ezek az automobiloktól, járókelőktől feketéid útvonalak, a két oldalukon és végükben feltáruló hatalmas távlatok, a romjaikban is döbbenetes méretű ókori épülettömegek, a ciprusokkal, pineákkal borított domboldalak, Rómának olyan egységes és nagyhatású képet adtak, amellyel kevés város mérkőzhetik. A Colosseum töredezett és hallgatag tömege körül sűrű rajokban suhanó automobilon, a sötét lombtengerbe olvadó fehér romok, a közöttük szélesen, merészen megvont új útvonalak; ez a kép foglalja egybe a hajdani várost és a ma, ebben a képben teljesedik ki az, ami a várost várossá, Rómát Rómává teszi: a mai és mindennapos életbe, a város vérkeringésébe és külső képébe egyaránt belefoglalt, beleötvözött múlt...

RIHMER PÁL

LE CORBUSIER

A KÖZÉPKORI ÉPÍTÉSZET alapjait elsőnek Franciaország rakta le, nevezetesen amikor a római civilizáció átszötte Provence-ból észak felé áradtak az ókori építőtudás elemei, amelyeket a kor a maga viszonyaihoz képest fokozatosan átalakított, újjá formált. Így nőtt fel a román építéstílus, majd felragyogott az ú. n. gótika. A fejlődést épügy előbbre vitték a szellemi erők, mint az anyagiak. Az utóbbiak a könnyebben megfoghatók: a középkor a római birodalom gazdagságának megfelelő építést, boltozóművészetet igyekezett olcsóbbá tenni, arra törekedett tehát, hogy olyan szerkezetekhez jusson, amelyek alkalmazásánál kevesebb, kitűnően megfaragott kőre volt szüksége, ebből eredt a bordás boltozatok művészi technikája. Viszont a fejlődés folyamán a kőművészetnek páratlan készségéhez érkeztek és ezzel a már szellemi természetű teljesítménnyel a végéig csökkenteni tudták az építőanyagot és az épületek teljesen áttört, légies vázakká váltak. S mi más ez végeredményben, mint az emberi szellem győzelme az anyagon...

Ehhez hasonló dolog történt a legújabb kor francia építészetében. 18n-et írunk: a klasszicizmus idejét éli az egész európai építészet és ekkor Bellange építész kapja azt a feladatot, hogy újraépítse a kerek alaprajzú, a római Pantheont utánzó párizsi Gabonatőzsde 1802-ben leégett kupoláját. Segítségül hívja Brunet mérnököt s azzal együtt, vasból és rézből szerkeszti újra a kupolát. Ez volt az első eset, amikor a kőboltozat, a faszervezet helyére könnyed vasszerkezet épült. 1824-ben a párizsi Madeleine-templom közelében vásárcsarnokot építenek, melynek végtelen könnyed szerkezete lelkesedésbe hozta Párizs szakértőit. 1829-ben a francia klasszicizmus nagy mestere Fontaine, — aki addig Percier társaságában számos mintakönyvet adott ki a klasszicizmus építészetéről — a Palais-Royal új bazárját, a Galerie d'Orléanst hasonló szerkezetű vas- és üvegdongával fedi le. Ime, ez az építész is áttért a jövő építőanyagára. Néhány évvel később épült fel a párizsi Jardin des Plantes nagy üvegháza, a vasból és üvegből épült csarnokok egyik legelső példánya, amelyet később messzemenően utánoztak a londoni Kristálypalota felépítésekor. 1843-ban pedig Labrouste megépíti a francia nemzeti könyvtárnak híres, ma is megcsodált olvasótermét, melynek két hajóját karcsú vasoszlopok sora választja el, mennyezetét pedig íves tartószerkezetek hordozzák, amelyek már a vas statikai lényegének beható felismeréséről tanúskodnak, — ellentétben ugyanez időknél még nehézkes, a faszerveze-

teket utánzó angol szerkezeteivel. Brunettól kezdődőleg Franciaországban a vasszerkezetű építés már tudományosan megalapozott módszerekkel folyik, majd 1837-ben Polonceau felállítja a vasszerkezeti tetőtartóknak azt az elméletét, amely a mai statika egyik alapja s a húzott és nyomott rudak szabatos megkülönböztetésével felszabadul a faszervezetek rendszerétől. A kor anyagából, a mindig nagyobb mennyiségben és állandóan azonos minőségben készített vasból, majd az acélból való építésnek nagy gyakorlati kísérleti telepeivé lesznek a gyakran megisméltető párizsi világkiállítások csarnoképületei. 1855-ben felépül a kovácsolt vas első alkalmazásával az 50 méteres fesztávú kiállítási csarnok (az 1851-ben épült londoni Kristálypalota szélessége csak 22 méter volt!). Az 1867. évi párizsi kiállítás nagy eseménye a „Munka kolosszeuma“, a 380x490 méter kiterjedésű nagycsarnok, amelynek oszlopai 25 méter magasságban hordozzák a dongaboltozatokat. 1878-ban alkalmazzák először a csarnokoknál teljes nyíltsággal és őszinteséggel a vasszerkezetek igazi formáit — szakítván most már a kőboltozatok íves vonalával. 1889-ben — újra a világkiállításon! — megvalósul a Galerie des Machines: 115 méter fesztávval és 45 méter magassággal. Ebben a csarnokba már bele lehetett volna állítani Amiens csodálatos katedrálisát, amelyben a főhajó fesztáva csak 15 méteres volt. A csarnok vasszerkezete úttörő, mert az óriási tartóíveket egyetlen megterhelt pontra állítják, ú. n. csuklós alapokra, melyek révén a szerkezet már nem merev. De ez évben a nyilvánosság számára még nagyobb esemény a 300 méter magas Eiffel-torony, az acélépítésnek mai napig is alig túlhaladott diadala.

Nagyon érdekes figyelemmel kísérni azt a visszhangot, amelyre ez a fejlődés a kor irodalmában talál. Théophile Gautier, a romantika költője, a nagy stilisztá 1850-ben profetikusan írja: „Új és sajátos építéset fog születni, mihelyt igénybe veszik mindazt, amit az új ipar termel. Az öntött vas máris sok új formát enged meg, amint azt pályaudvarokon, hidakon, nagy növényházakban megfigyelhetjük“. 40 évvel később Octave Mirbeau a Figaróban ezeket írja: „Nem a festők és szobrászok műtermeiben készítik elő a művészet annyira várt újjászületését! Míg a művészek részletekkel bajlódnak, s kitaranak a régies formák mellett, a múltba néznek, addig az ipar a jövő felé halad, felkutatja az ismeretlent és új formákhoz érkezik“. Közben mind több esetben „mind több építkezésnél kerül előtérbe az építéssel szemben a szerkesztő mérnök. Sőt már szó esik az Académie des Beaux-Arts építészosztályának korszerű reformjáról. Ekkor ébred fel az akadémiai a múltban élők észreveszik, hogy mindez az ő bőrükre megy és ellenállásba tömörülnek. Az építészeti oktatás reformjának nagy előharcosa Anatole de Baudot — különben a műemlékek bizottságának tagja — csak a Trocadero egyik termében folytathatja előadásait. A szervezett ellentámadásnak tág tere nyílik, mikor nyilvánosságra kerülnek az Eiffel-torony tervei. Egy Smyers nevű, különben ismeretlen mérnök, kijelenti, hogy a torony egyáltalán fel nem építhető és ha felépül, össze kell dőlnie a napfényokozta hőkiterjedés miatt. A francia irodalom és művészet legnevesebb képviselői — köztük Meissonier, Bouguereau festők, Gounod a zeneszerző, Garnier a párizsi Nagyopera építész és az írók: Sardou, Coppée, Dumas, Leconte de Lisle, Guy de Maupassant — nyilatkozatban tiltakoznak a Párizs szépségét megrontó acéltorony ellen és azt jósolják, hogy az Párizs szégyenévé lesz, mert megsűfolja francia géniusz alkotta szépségét... Viszont nemsokára Thomas A. Edison a torony aranykönyvébe magasztaló sorokat jegyez be...¹

A torony pedig örök dicsőséget szerzett a francia alkotókésztségnek, viszont az építészetben egy negyedszázadra az akadémia győzött. Az 1900-as kiállításon gipszbe burkolják a vasszerkezeteket, a legizléstele-

¹ Edison párizsi látogatása alkalmával a torony legfelsőbb emeletén rendezett lakomán bemutatta fonográfját: egy dal hangzott fel, s a lakomán résztvevő Gounod kijelentette, hogy az ismeretlen amerikai mérnök becsapta a társaságot, „egy gép sohasem énekelhet“.

nebb formák rémálmaid borítják rájuk, s a kiállítás bezárása után e szörnyűségekkel együtt elpusztítják a 115 méteres csarnokot, anyagát eladják ócskavasnak. Az Académie des Beaux-Arts újra az építésnevelés világhírű szentélyévé lesz, ahol öt világrész ifjúságát nevelik a régi formák másolására, keverésére és vegyítésére. Vasat és acélt szabad ugyan használni, — anélkül talán már építeni sem tudnának — de csak rejtve. S Amerikában építeni kezdik ez iskola hatása alatt a görög templomokká álcázott acélvázas felhőkarcolókat.

Időközben testvére születik a vasszerkezetnek: a vasbetonszerkezet, melynek első feltalálója és elméleti megalapozója, Monnier, kinek módszerével építik meg az 1867. évi kiállítás gépcsarnokának pincéjét. A 70-es években Monnier már födémlemezeket, lépcsőket, sőt hidakat is épít. 1892-ben követi őt Hennebique, akinek szerkesztési, számítási módszerei alapvetők és ma is általánosan használtak. Az úttörő munkát folytatja Considère, aki főként az oszlopok szerkezetét fejlesztette ki. Ezek az előfutárok úgyszólván az anyagok — a beton és acél — tulajdonságainak legbehatóbb felismerésére vállalkoztak, úgyszólván belenéztek az anyagok belső viszonyaiba és azokat összehangolva megteremtették a monolitikus építésnek lehetőségét, ami azt jelenti, hogy hatalmas épületek egyetlen összefüggő kőtestként valósíthatók meg.

Az első építész, aki a vasbetont, mint formaalkotó művész téralkotásra tudatosan felhasználta, Auguste Ferret volt, aki 1903-ban a Trocadero közelében a Rue Franklin 25. szám alatt merész vasbetonszerkezettel felépítette saját házát. Terveire a bankok nem akartak jelzőlogókat adni, mert szakértőik szerint „a ház állékonyságában nem lehet bízni“. De Perret megmaradt elképzelése mellett és bebizonyította, hogy a korszerű építés lényege a tisztán megmutatott hordó váz s az abba illesztett kitöltőfalazat, amely elvből nagyon érdekes művészi lehetőségek adódnak. Perret az elmúlt év nyarán Baden-Badenben tartott előadásában e művészi elvéről a következőket mondotta: „A váz az épület számára ugyanazt jelenti, mint az állat számára a csontváz. Amint az állati csontváz a legkülönbözőbb szerveket öleli körül és hordozza, úgy kell az épület vázának ritmikusnak, kiegyensúlyozottnak, szimmetrikusnak lenni. Szerintem ez az építészet lényege. És ha a váz nem érdemli meg, hogy megmutassuk, úgy az építész feladatát nem jól végezte el. Az az építész, aki egy pillért — legyen az külső vagy belső — elrejt, az építészet legelőkelőbb és legsajátosabb díszéről mond le...“ Perret a vasbetonban a vasnál is építészebb — mert maradandóbb szerkezeti elemet lát: „A vas nem biztonságos; megtámadja a víz s így állandó és költséges gondozást igényel. A nem rozsdásodó vas talán többet ígér, de örök ellenfele a tűz, amely meglepő gyorsan elhajlíja. Ezért hiszem azt, hogy az igazi megoldást a vasbeton hozta“.

Perret már a háborúelőtti évtizedekben egész sorozatát alkotta a művészinél-művészebb betonvázás épületeknek; közöttük a legsikerültebb talán a párizsi Théâtre des Champs-Élysées, a világ egyik legkitűnőbb és legszebb színháza, amelynek vasbetonvázás szerkezete iskolapéldává vált. Alkotásait a kiegyensúlyozottság, a fonnák nemes egyszerűsége és áttekinthetősége jellemzi. Elmondhatni, hogy Perret életműve a francia szellemnek egyik legigazibb kifejezőjévé lett, mert építészetével s életművével megvalósította azt, amit Taine így fejezett ki: „A franciák legsajátosabb feladata a tiszta fogalmak rendjét és a gondolkodás igazi rendszerét megvalósítani.“ Az építőtechnika korszerű, újirányú fejlesztését — jellemző és érdekes módon — egyes nagy francia építőipari vállalatok szolgálták; így elsősorban a Limousin cég és annak vezetőmémőke Freyssinet tervei szerint 1916-ban,

a Párizs melletti Orlyban épült hangárok szerkezetükben alapvető jelentőségűek. Ez a cég fejlesztette ki elsőnek a vastagságában tojáshéjhoz hasonlóan vékony és könnyed kéregboltozatokat, a vasbetondongák rendszerét. Étínek az építőmódszernek érdekes művészi alkalmazását ismét Perret adta a Raincyben épített templomban, melyhez mint egyes bírálói mondják, közvetlen genetikus szálak vezetnek a beauvaisi katedrálisból. E templom falai egészükben Vasbetonrostélyokból állanak, abba beleágyazott színes üvegezéssel. Ez a templom, éppúgy mint a párizsi Sainte-Chapelle, a színek sugárzásának csodálatos orgonája. Vájjon mindebben nem játszik-e közre az is, hogy Perret Burgundiában, Cluny közelében, a gótika legtermőbb földjén látta meg a napvilágot?

Egy fél emberöltővel követi Perret-t az új építés másik nagy francia apostola, egy évszázadokkal ezelőtt az armagnaci vallásüldözések elől a Nemoursi hercegségbe menekült család leszármazottja. Edouard Jeanneret, művésznevén Le Corbusier. Nehezen és lassan küzdötte fel magát. Egy-ideig átszenvedte a Beaux-Arts építészeti osztályának idomítását, majd Grasset tanácsára mint egyszerű rajzoló belépett Perret műtermébe, ahol is felnyílt szemé az építészet igazi nagy feladataira. Francia-, majd német- s végül görögországi tanulmányutak képezték tovább. 1920 után Le Corbusier nagy és újszerű tervekkel lépett a világ elé, kifejtvén, miképpen is kellene építeni technikai korunkban. Az 1925. évi vilákiállításon barátaival felépített pavillonban bemutatja Párizs egészségtelen részeinek újjáépítésére vonatkozó, világszerte feltűnést keltő terveit, s ettől kezdve érdekesnél-érdekesebb gondolatokkal terhes tervekkel és szinte robbantó erejű, igazi francia szellemű remek, friss és újszerű, mai franciasággal megírt könyvekkel harcol a mai szellemű építésért, s a városépítés megújulásáért. Ilyenformán az utolsó húsz év alatt akkora terjedelmű úttörő munkát végzett, amely már önmagában is tiszteletreméltó s melyet mint ismételtelen mondotta, azért végezhetett el, mert műtermében a világ fiatalsága legnagyobb önzetlenséggel dolgozik vele együtt a nagy feladatokon, a jövőbe mutató terveken.

Mi a lényege Le Corbusier gondolatának? Le Corbusier úgy látja, hogy korunk adottsága egy minden eddigit messze felülmúló építőkészség, építőtudás, amellyel az élet térbeli szükségletei a legtökéletesebben kielégíthetők és pedig a modern biológia, a mai szociológia, a mai társadalmi erkölcs követelményeit tökéletesen kielégítő módon. Elképzeléseit legjobban nagy várostervei világítják meg: a várost szerinte meg kell szabadítani szűkös mivoltától, a „rue corridor“-tói, vagyis folyosószerű, sziklahasadékszerű utcáktól: a várost tágassá kell tenni. Másrészt a nagyváros mai kiterjedését — amely annak egyik legfőbb átka, mivel a dolgozó, a munkanapnak igen nagy részét utazással tölti el — le kell csökkenteni. Ezenfelül szét kell választani a gyalogos, emberi közlekedést az állandóan zavaró, zaklató és veszélyeztető járműközlekedéstől. Ennek útja az, hogy a magasba építünk s nem a szélességbe, hogy a város lakóházai egymástól nagy távolságban álló, jelentős — 50 méter magas épületek legyenek, melyek között parkok terülnek el, a városi terület 95%-án, mivel a házakat Le Corbusier pillérsorokra kívánja állítani, úgyhogy azok földszinti tere csupa fedett sétányt alkot a kertek közepette. A házak tetőzeté pedig ismét csupa függőkért lesz, úgyhogy a szabad, üdülésre szolgáló terület különös módon a városi alapterületnek 120%-a lehetne. Az autók, villamosvasutak számára az egy emelet magasságban vezetett pillérekre helyezett utak szolgálnak és így a forgalom nem zavarja és nem veszélyezteti — mert nem keresztezi — a gyalogosforgalmat. Az így megépített új magas házak között pedig megmaradhatnak Párizs igazán értékes régi épületei, amelyek majd a kertek díszéül szolgálhatnak.

A magas házak ideális emberi otthonok hatalmas együtteseinek lennének; az épületszerkezetek csak arra szolgálnak, hogy megvédjék a lakókat az időjárás viszontagságaitól, de a lakások hatalmas ablakain át a napfény, a friss levegő szabadon áramolhat az otthonokba s a lakók az ablakokon át teljes egészében élvezhetik a kertek zöldjét, az ég kékjét. Mindennek megvalósításához Le Corbusier szinte hónapról-hónapra önti elénk a részletötletek ragyogó gazdagságát. E mellett azonban állandóan kényszerű harcban áll ellenfeivel, a megnemértőkkel, az önzetlenségében kételkedőkkel, az anyagiakban érdekeltekkel. Meg nem szűnő polémikus harcaiból gondolatok állandó tűzijátéka sugárzik szét az egész világra.

Elképzeléseiből Le Corbusier csak keveset valósíthatott meg. A körülállók úgy mondják, mindez nagyon érdekes, de „mindez csak a jövő építészeté”. Viszont ő állandóan joggal hangsúlyozza, hogy elképzelései technikailag azonnal megvalósíthatók. Az akadály csupán az, hogy nincsen olyan nagyvonalú szervező, építő államférfiú, aki megértene a felvetett gondolatok jelentőségét, hiányzanak a XIV. Lajosok, a Vaubanok, a Napóleonok, a Haussmannok, akiknek méltó építész lehetne. Közrejátszik mindebben szellemének természete is: ő a kérlelhetetlen, descartes-i logikájú franciának legtipikusabb képviselője, féldologba soha bele nem fog.

Mialatt Le Corbusier rajzol és ír, a megalkuvók, kik a külsőségekben őt követik, építenek. És el kell ismernünk, hogy Franciaországban az új építészeti stílus nem egy szép sikert aratott. Talán elsőnek kell megemlíteni André Lurcat-t, aki enyhébb, mosolyosabb hangon hirdeti azt, amit Le Corbusier a kategorikus imperatívusz hangján mond el. Lurcat Párizs egyik külvárosában, Villejuifben emelt iskolája világviszonylatban is egyik remeke a korszerű, okos iskolaépítésnek. E téren hasonlóképpen kiváló munka Gauthier lafortville-i iskolája, avagy a puteaux-i iskola. Igen érdekes és meglepő hatású alkotás Laprade és Bazin autókereskedelmi háza az Avenue des Champs-Élyséesen 25 méter magas, 25 méter széles, könnyed acélvázaz üveghomlokzatával. Sok tanulságot rejtnek Paul Abraham és Le Mérne magashegyi gyógyintézetei, amelyek a legkülönlegesebb szerkezetekkel valósítják meg azt, hogy minél több napsugarat biztosítsanak a betegeknek. Walter és Cassan Clichyben felépített 12 emeletes kórházához az ily feladatokkal foglalkozó építész az egész világról zárandokolnak, mert ez a kórház új utat nyitott meg, a magasba építés rendszerének élőnyecire világított rá; hasonló jelentőségű a Vetter tervezte kolmári új kórház. A mai francia építészlet legérdekesebb egyéniségei közé tartoznak Beaudouin és Lods építészek, akik a legfontosabb feladatnak az építés iparosítását, gyárszerűvé tételét tekintik és a műhelyben készített elemekből való takarékos, gyors építésnek technikáját fejlesztik. Legnagyobb szabású művük a Drancyban épített lakótelep, amely nyolc felhőkarcolójával rajzolódik bele az Ile-de-France selymeskék egébe. Fel kellene még sorolni Henri Pacont, aki pályaudvarokat épít, említeni kellene Siclis érdekes színházépületeit és Louis Madelin szép bordeaux-i uszodáját.

Azonban valami hiányzik e kitűnő tehetségek munkájából. Az a nagyon, nagyon, mai illatszerűen könnyű és felmérhetetlen művészi vonás, amely Le Corbusier terveiből s néhány épületéből felénk árad: mindenekelőtt az a roppant könnyedség, amely építészeti formáját jellemzi. Házaik — például a Villa Savoy Garchesben — pilótákon álló hosszan végignyúló ablakszalagokkal tagolt tömegeikkel szinte lebegni látszanak! Egyszer egy csúfolódni akaró, de az igazat eltaláló kritikus találóan azt írta, hogy Le Corbusier házaik a zöld gyepekre leszállón pillangóknak tetszenek. Formáikat különös, nagyon mai elegancia jellemzi, amit talán a végső egyszerűséggel, a nagy simasággal ér el. Munkáit különösképpen jellemzi páratlan arányérzéke, amely első kísérletei és korábbi tervei óta állandó fejlődésben van és a kezdetleges szimmetriától, raffinált, összetett térbeli és felületi arányok ritmúsává növekedett. Művészetét valahogy ahhoz a modern zenéhez közelálló-

nak érezzük, amelynek legigazibb otthona ma Párizs: Stravinsky, Milhaud ritmikája mélységesen rokona Le Corbusier térbeli arányainak, ritmusainak. Valami éles, metsző, meglepetésekkel játszó és főként a feszültségeket kihangsúlyozó, azokat mesterien elhelyező tulajdonság van kompozícióiban. Korunk zenéjével való rokonságát találóan jellemzi, hogy mint ott, itt is a leglényegesebb a hajszáleles szabatosagra való törekvés, a kompozícióban s az előadásban egyaránt; ez úgy látszik, Le Corbusier művészetének egyik legfőbb tulajdonsága. És ezért bizonyára nem véletlen, hogy a modern zené legtökéletesebb előadóterme a Le Corbusier barátja, Gustave Lyon szerkesztette új Salle Pleyel. Le Corbusier művészi formáját így a végső logika és rend, tehát az értelem tulajdonságai szabályozzák és ebben szelleme legigazibban francia, — olyan, amilyennek a francia szellemet Eustache Deschamps, a középkori költő magasztalta:

Éltél s még élni fogsz minden bizonnyal,
Amíg csak becsben lesz nálad az értelem;
Másképp nem élsz — azért hát az igazság
Egyensúlyát óvd meg a helyes mérlegen.

Értelem, Igazság, Egyensúly, ezek a francia eszmék vezetnek tudatosan és tudat alatt Le Corbusier alkotó kezét, vérében a skolaszticizmus fogalmai az Ordo et Claritas lüktetnek. Épp ezért távol áll tőle a német szellem minden miszticizmusa. Úgyszólván ugyanazt vallja, amit Delacroix írt: „Egyetlen forrásból fakad az értelem és a művészet, amely a lángész szépségét teszi, miközben a magasabb törvényből megszokott utakon halad“. És csak itt-ott fűszerezi Le Corbusier a magasabb szabályokból eredő formáit apró, kedves, szellemes és újszerű ötleteknek könnyed lehelletével.

Módfelett érdekes az is, hogy Le Corbusier a legnagyobb, az imádatlalt határos tisztelettel szól mindig a görögök építészetéről, melyben mint a Parthenon esetében, a legjobban csodálja a formák végső csiszoltságát és szabatoságát, a legkifinomottabb egyensúlyt és a tökéletes megvalósítást. Rendkívül sokatmondó a legmodernebb építészeti felfogásnak ez az átívelése az antik művészethez, ami nagyon is francia vonás, a legjobb, a legmagasabb francia szellemiség vonása. Gondoljunk csak Paul Valéryre, nevezetesen felejthetetlenül szép platonai dialógusára: „Eupalinos avagy az építészet“, gondoljunk Cocteau-ra, aki Oedipus tragédiáját latinul írta meg... Azonban a szélesebb rétegeknek ahhoz, hogy az antik szellem újra megtestesülését érezzék, elég a régít szabatosan utánzó oszlopot és gerendázatot meglátnia, lehetőleg ugyanazt, amelyet Perrault Louvre-homlokzatán megcsodál. Franciaország művészete mindig újra visszatér a klasszicizmushoz, akkor is, amikor látszólag a modernizmust keresi!

Szépen érzékeltetik ezt azok a nagyszabású párizsi épületek, amelyek az 1937. évi világiállítással kapcsolatban épültek, de úgy, hogy később is szolgálják a francia kultúra értékét: Perret mesternek a klasszikus hagyományokat a vasbetonba átköltő remekműve: a közmunkaügyi múzeum, régi Trocadero helyén épült, Carlu-Boileau-Azéma tervezte új Pavillon de Chaillot, mely részben a francia történelmi múzeum otthonává lett, másrészt a Musée de l'Homme elnevezés alatt csodálatos berendezésű néprajzi múzeummá vált, s amely két épület alatt egy óriási színház helyezkedett el. A három épületrész nagyszerű hatású, városrendezésileg a legigazibb párizsi tradíciók jegyében készült: az épületek csodálatos perspektívát nyitnak a Mars-mezőre, építészeti keretbe foglalják az Eiffel-tornyot. A részletekben az építészek a klasszicizmus szellemében egy leegyszerűsített, a mai anyagok-